

Mottagare
Regionstyrelsen

Styrkeområde Näringslivets Energiomställning - rapport 2025

Förslag till beslut

Regionstyrelsen beslutar att informationen tas emot.

Sammanfattning

Vid varje regionalt utvecklingsutskott ges en sammanfattande rapport om Näringslivets energiomställning. Vid detta tillfälle redovisas utvecklingen under hela 2025. Utfallet från 2024 med låga priser på fossila drivmedel och stoppade planer på vindkraft i Östersjön med effekterna att förväntningar sänktes och planering gick om intet. De låga priserna på fossila drivmedel ger även 2025 en negativ inverkan på stora delar av näringslivets tilltro till omställningens långsiktighet. Trots det pågår omställning inom många företag, inte minst gällande transporter.

Under detta RegU planeras en fördjupning om eventuella konsekvenser på Gotland av det faktum att cementindustrin i slutet av året meddelade att planerna på CCS i Slite fördröjs i väntan på offentlig medfinansiering. Nu förväntas investeringsbeslut under 2027 och start av anläggningen under 2032.

Energiprojekt med finansiering från ERUF*och Region Gotlands anslag 1:1

De sju energiomställningsprojekt som Region Gotland finansierar helt eller delvis visas i följande tabell med aktuell status vid årsskiftet 2025/2026.

Projektägare	Projektnamn	Belopp från RG	Projekttid
Science Park Gotland	Node Gotland	7 355 290 kr	sept 2022 - jan 2026
Region Gotland, ECG	Tariff 2.0	1 220 511 kr	feb 2025 - april 2026
Tillväxt Gotland + IUC Kalmar	Molekyl	3 946 798 kr	sept 2023 - dec 2026
Region Gotland, ECG	Ö-drifta	3 155 459 kr	sept 2025 - dec 2028

Energiprojekt med annan finansiering plus Region Gotlands anslag 1:1

Region Gotland, RSF	Energiön Gotland	2 250 000 kr	jan 2024 - dec 2026
Region Gotland, ECG	RESTOR	747 390 kr	dec 2024 - dec 2027
Region Gotland, RSF	Viable cities, Klimatneutrala Gotland 2030	3 000 000 kr	jan 2025 - okt 2027

Projektägare	Projektnamn	Belopp från RG	Projekttid
Summa beviljat stöd		21 675 448 kr	

**ERUF står för europeiska regionala utvecklingsfonden*

Ärendebeskrivning

Region Gotlands stöd till näringslivet för att nå målet i *Vårt Gotland 2040*; *Gotland ska vara en förebild i energi- och klimatomställningen*, sker genom stöd till strategiskt viktiga projekt och samverkansforum inom området. Andra delar är genom upphandlingar av till exempel entreprenader och trafik som påverkar förutsättningarna för näringslivet omställning. Vidare är planberedskap som stödjer den önskade omställningen ett uppdrag för Region Gotland.

Under början av 2025 antogs en ny översiktsplan, den utgör den övergripande planberedskapen för att nå målen i *Vårt Gotland 2040*. Ett behov finns av ett kommande tillägg (TÖP), med ökad tydlighet ifråga om platser för energianläggningar, så snart ett sådant arbete kan göras efter att försvarets militära del gett underlag för var framtida samexistens bedöms möjlig.

Vid det regionala utvecklingsutskottets januari-möte planeras en fördjupning i eventuella konsekvenser av det faktum att cementindustrin meddelat att planerna på CCS i Slite fördröjs. Orsaken är brist på offentlig medfinansiering. Nu förväntas ett investeringsbeslut för CCS under 2027 och start av anläggningen under 2032. CCS-anläggningens effektbehov anges bli upp emot 205 MW med ett årligt elbehov på ungefär 1200 GWh, vilket är cirka tjugo procent mer än hela Gotlands nuvarande årliga elbehov.

Regeringsbeslutet i slutet på 2024, att inte tillåta ny vindkraft i Östersjön nära Gotland, ger fortsatt stora efterverkningar på takten i planerad omställning och tilltron till stödet för omställningsarbetet.

Ökade anläggningskostnader och mer osäker avsättning på elmarknader där tidvis låga eller till och med negativa elpriser tillsammans med höga obalanskostnader som har skapat oro, både för större och mindre elproducenter, innebär också fler osäkerhetsfaktorer för omställningens ekonomi.

Austerlands solcellspark i Kräklingbo, som under åren den planerats blivit känd som ett gott exempel på lokal samverkan, driftsattes i början på maj och invigdes formellt 21 maj. Därmed blev Gotlands första stora andelsägda solcellspark invigd. För sol- och vindkraftsproducenter på Gotland som brottas med fluktuerande elpriser, är batteri och vätgaslösningar tänkbara vägar till bättre affärer. Uppsala Universitet Campus Gotland utreder möjliga lösningar och frågan är också aktuell för andra aktörer. Flera faktorer som avsättning för grön vätgas, värme som biprodukt, teknikmognad hos den utrustning som behövs och möjliga ersättningar för till exempel nyttor för balans i elnätet, måste samverka för att detta ska bli genomförbara lösningar.

Ett ökat fokus på beredskap får också återverkningar på energiomställningen. Ett exempel är att några fler åkerier köpt in/är på väg att köpa in tunga gasfordon, då biogasen, som produceras lokalt, förväntas ha en stabilare tillgång och prisbild än andra drivmedel, tillsammans med hög miljö- och klimatprestanda.

I färjetrafiken uppger Destination Gotland att den stora skillnaden mellan 2024 och 2025 är att de under 2025 har bunkrat mer bio-LNG, vilket bidrar till minskade klimatutsläpp. Minskade klimatutsläpp för transporter och resor mellan Gotland och fastlandet är en faktor av stor betydelse för klimatprestandan hos de transportberoende delarna av gotländskt näringsliv.

Exempel på projekt

Några viktiga projekt hos näringslivsaktörer, bland de projekt som Region Gotland medfinansierar är:

Projektet NODE där cirka 25 små och medelstora företag genom coaching, samverkan med forskare och vägledning till att hitta finansiering fått ökad kapacitet och nya kunskaper i att initiera och genomföra omställningsåtgärder som klimatkartläggning, övergång till förnybara drivmedel, och effektiviserad energianvändning.

Projektet *Molekyl – industriell symbios* som har höjt kunskapsnivån och ökat engagemanget för cirkulär ekonomi hos industrier och tillverkande företag på Gotland genom seminarier, temadagar och workshops. Under hösten 2025 togs nya steg genom, i nuläget, fem olika testbäddar för cirkulära samarbeten som i olika grad också kan kopplas till energiomställning.

Projektet *Predictive Movement* är inte med i listan ovan, då det slutförts i december 2025, men en fortsättning kan bli aktuell 2026. Det är ett nationellt innovationsprojekt för fler samordnade transporter med stöd från Vinnova och regionala parter. Gotland utgör en av projektets två pilotregioner. Projektet har gett fördjupad kunskap om datadelning, informationssäkerhet och strukturella hinder. Det har kopplingar till regional beredskap och transportsystemets robusthet i ett förändrat säkerhetsläge.

Region Gotlands projekt *Energiön Gotland* (2024-2026) har, tillsammans med *samverkansforum GAIST*, som leds Länsstyreslen, fokus på att hitta lösningar för samexistens mellan Försvarsmakten, vindkraft och andra tekniklösningar för att möjliggöra hållbar energiomställning på Gotland.

Energicentrums projekt *Ö-drifta* är ännu i inledningsfas. Projektet ska öka lokala företags möjlighet att balansera sin energianvändning. -lagring och egen elproduktion inom avgränsade områden. Energicentrum bidrar till kunskapsöverföring och praktisk implementering.

Fonden för rättvis omställning

Stödet till Gotland från *Fonden för rättvis omställning*, FRO (eng. JTF), går dels till flera forskningsprojekt hos olika svenska lärosäten och utvecklingsaktörer om

koldioxidneutral cement. De kommer att kunna bidra till hållbara bygg och anläggningsprojekt i alla regioner dit gotländsk cement exporteras, dels till kapacitetsförstärkning i elnätet för att klara CCS i Slite. CCS-projektet är nu försenat och ryms inte i FRO denna period, vilket öppnat för ökat stöd till elnätet på Gotland.

Baserat på JTP-rapporten ”*Green transition on Gotland, Sweden*” om nya gröna jobb i energi och industriomställningen, hölls *JTP Technical Forum*, en EU-konferens, i Visby 11-13 mars. Rapporten var resultatet av det stöd från JTP (*EU:s Just transition platform*) som Region Gotland sökte 2024. Fortsatt arbete pågår med att hantera dess rekommendationer i regionens arbete med kompetensförsörjning och platsutveckling med sikte på industriell energiomställning.

Nätverk i Östersjöområdet

Planerna för framtida ny tillförsel av el för att under nästa årtionde klara energi- och klimatomställningen på Gotland innefattar ny havs- och landbaserad vindkraft. Det, i sin tur, kräver fungerande infrastruktur i Östersjö-området och samexistens med försvaret och andra intressen. Samverkan BEIC, *Baltic Energy Islands Connect*, är etablerad sedan 2024 och under 2025 har Region Gotland varit sammankallande för energisamarbetet mellan Ösel, Åland, Gotland och Bornholm.

Storytelling om omställning

Kärnvärdena i det gotländska varumärke visar hur vi vill uppfattas och är en central del i den regionala utvecklingsstrategin *Vårt Gotland 2040*. Det finns fem kärnvärden, vilka är - *Livskraft, Närhet, Kreativitet, Magiskt, Omställning*. De tar avstamp i de värden som upplevs mest förknippade med Gotland. Samtidigt ger de oss kraften att ta oss mot vår vision.

Kärnvärdet *omställning* beskrivs så här på Gotlands varumärkesplattform: ”*Vi är ledande i hur vi med hjälp av förändringskraft möter såväl miljö- som samhällsutmaningar. Behoven varierar, men vår förmåga består. Genom att ta initiativ skapar vi nya möjligheter. Vår förmåga till omställning och att se belåten hjälper oss att nå vår vision.*”

Region Gotland har låtit göra ett fördjupningsarbete om kärnvärdet *omställning*. Resultatet är en kommunikationsstrategi och ett kommunikationskoncept som ska göra omställningen tydlig och inspirerande, genom berättelser om företag och initiativ som visar Gotlands innovationskraft. Under 2026 lanseras den första externa kommunikationen om omställning i Region Gotlands kanaler gotland.com, Instagram med flera. Sedan blir fokus på att stärka samverkan med utvecklingsaktörer kring fortsatt gemensamt varumärkesarbete.

Bedömning

Förvaltningens bedömning är i grunden den samma som i föregående rapport: Det pågår energiinriktade utvecklingsprojekt med både bredd och djup på Gotland och i en större omfattning än någonsin förr i det gotländska näringslivet. Det ger viss tillförsikt, trots ett bistert omvärldsläge med snabba kast i omvärldens förutsättningar bland annat för klimat- och energifrågor.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

Oförändrad jämfört med föregående rapport. Bedömningen sammanfattningsvis är att alla projekt och insatser som beskrivs i detta ärende är viktiga för att nå gotländska klimat och miljömål.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

1. Rättslig grund/ rättsligt perspektiv

Bedömningen är att trots omfattande utveckling av lagstiftningen inom området, finns regelverk som tillkommit i en annan tid och nu bromsar den önskade utvecklingen inom energi och klimatområdet. Regelutveckling är ett pågående behov.

2. Ekonomiskt perspektiv

Bedömningen är att klimatförändringarna redan pågår och påverkar världsläget och den globala ekonomin. Samtidigt gör det osäkra omvärldsläget att decentraliserad försörjning med energi på såväl regional som lokal nivå är på väg att bli av ekonomiskt värde ur fler aspekter än tidigare.

3. Barnperspektiv

Bedömningen är att säker, trygg, förnybar/fossilfri och ekonomiskt överkomlig energiförsörjning för hushåll och verksamheter som berör barn, är en viktig del av trygga och goda uppväxtvillkor.

4. Jämställdhetsperspektiv

Bedömningen är att jämställdhet i energifrågor ännu inte existerar, sett både lokalt och i ett större perspektiv till hur energianvändningen fördelas mellan kvinnor och män. Frågan kan utvecklas mer i andra sammanhang.

5. Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

Bedömningen är framtida energiförsörjning på Gotland till stor del är landsbygdsfrågor. Genom olika infrastrukturprojekt kopplade till energianvändningen, kommer såväl viktiga intäktskällor som viktiga bidrag till energisystemet från Gotlands landsbygder. Men det utmanande, även om de ytmässigt inte rör stora områden, med tanke på alla motstående intressen på Gotland, blir att få tillstånd till och både bred och djup acceptans för dessa.

Beslutsunderlag

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-12-18
Målbilaga Näringslivets energiomställning 2025-02-18

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Enhet Samhällsplanering, RSF